

1. ΚΕΙΜΕΝΟ:

Γιώργος Ιωάννου: «†13-12-43»
(Κ.Ν.Α. Β΄ Λυκείου, σσ. 374 - 377)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ο Γιώργος Ιωάννου θεωρείται συγγραφέας που προβάλλει έντονα την προσωπική του σχέση με τον κόσμο που περιγράφει. Μπορείτε να επισημάνετε στοιχεία από το κείμενο που να επιβεβαιώνουν αυτή την άποψη;
2. Μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά της γραφής του Ιωάννου είναι:
 - Η περιγραφή ανθρώπων καθημερινών
 - γεγονότων που δε διεκδικούν καμιά πρωτοτυπία
 - παθών που δεν τονίζεται ποτέ υπερβολικά η δραματικότητά τουςΝα σχολιάσετε με βάση το κείμενο αυτά τα γνωρίσματα του έργου του.¹
3. Να ανασυνθέσετε την εποχή στην οποία αναφέρεται το πεζογράφημα, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία που σας δίνει γι' αυτήν το κείμενο.
4. Το θέμα του κειμένου αφορά αποκλειστικά στα γεγονότα που περιγράφονται ή μας μεταφέρει και σε άλλες μαρτυρίες από ανάλογα ιστορικά γεγονότα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας αντλώντας στοιχεία από το συγκεκριμένο πεζογράφημα.
5. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η στάση του συγγραφέα για το γεγονός της 13-12-43; Μπορείτε με βάση την εξομολόγηση του αφηγητή να καταλάβετε την άποψή του;
6. Με βάση το κείμενο προσπαθήστε να δώσετε ένα παράδειγμα απ' το οποίο να διαφαίνεται ο ρεαλιστικός τρόπος γραφής του Γιώργου Ιωάννου.
7. Η στάση που ακολουθεί ο συγγραφέας – αφηγητής στο συγκεκριμένο επεισόδιο της επετείου για τους εκτελεσθέντες, πιστεύετε ότι συνδέεται με τον τίτλο της συλλογής; (Ο τίτλος της συλλογής είναι: *Για ένα φιλότιμο*)

¹ Ζήρας Αλ., «Συνέχεια και Ανανέωση της Ηθογραφίας στο έργο του Γιώργου Ιωάννου», π. *Γράμματα και Τέχνες*, τ. 62, Μάρτιος –Απρίλιος 1991, σ. 4.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ο Ιωάννου θεωρείται ότι επιδιώκει την άμεση επαφή με την πραγματικότητα για να καταλάβει την αληθινή της διάσταση.²
Να σχολιάσετε αυτή την άποψη με βάση το συγκεκριμένο κείμενο.
2. Σε πόσα και ποια χρονικά επίπεδα κινείται το κείμενο; Πώς τα χειρίζεται ο συγγραφέας; Να εντοπίσετε δύο σχετικά χωρία.
3. Γιατί χρησιμοποιείται το α' πρόσωπο στην αφήγηση; Τι καταθέτει ο αφηγητής εκτός από τα εξωτερικά συμβάντα;³
4. Ποιες είναι οι τεχνικές της αφήγησης που επιτρέπουν στο συγγραφέα να εκθέτει τα βιώματά του σε ένταση και σε βάθος; Ποια είναι τα κυρίαρχα αισθήματα που δηλώνονται με τη βοήθεια αυτής της τεχνικής και διατρέχουν όλο το αφήγημα;
5. «Κύριο χαρακτηριστικό των πεζογραφημάτων του Γ. Ιωάννου είναι η προσωπική εξομολόγηση, που ταυτίζεται όμως με τα βάσανα και τις λαχτάρες μιας ολόκληρης ομάδας ανθρώπων».⁴ Να σχολιάσετε σημεία της αφήγησης που να ανταποκρίνονται στο παραπάνω χωρίο.
6. «Χρειάζεται μόχθος για να μιλήσεις έτσι που να καλύπτεις όχι μόνο το δικό σου συναίσθημα αλλά και των άλλων»;⁵ Πιστεύετε με βάση το κείμενο που διαβάσατε, ότι συμφωνεί ο τρόπος που γράφει ο Γιώργος Ιωάννου μ' αυτή τη θέση; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
7. Να βρείτε τις ενότητες του πεζογραφήματος και να επισημάνετε τα θέματά τους.
8. Να βρείτε δύο προτάσεις που δίνουν στοιχεία για το χώρο και το χρόνο της αφήγησης.

² Κοτζιάς Αλ., *Μεταπολεμικοί πεζογράφοι*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1982, σ. 42.

³ Δρουκόπουλος Αρ., *ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ*, ένας οδηγός για την ανάγνωση του έργου του, εκδ. Ειρμός, Αθήνα 1992, σ. 142.

⁴ Κ.Ν.Λ. Β' Λυκείου, σ. 377.

⁵ Κοκκινάκη Ν., «Γιώργος Ιωάννου: Μια άλλη εκδοχή με αφορμή το αφήγημα «13 - 12 - 43» από τη συλλογή του 'Για ένα φιλότιμο'», π. *Νέα Παιδεία*, τ. 62, σ. 75.

9. Τι σας θυμίζει η λεπτομερής περιγραφή των εικόνων της 2^{ης} παραγράφου;
10. Ποιο είναι το τραγικό γεγονός στο οποίο παραπέμπει το «αντρίκειο μοιρολόγι»;
11. Οι λέξεις «μπουλούκι» και «ιερός περίβολος» χρησιμοποιούνται στην ίδια πρόταση στην αρχή της 1^{ης} παραγράφου της 2^{ης} ενότητας. Πώς μας προϋδεάζει ο συγγραφέας με τις συγκεκριμένες λέξεις για τα γεγονότα που πρόκειται να ακολουθήσουν;
12. Πώς σχολιάζει ο συγγραφέας τις εφημερίδες των τουριστών και γιατί; Ποιος είναι ο τόνος που χρησιμοποιεί; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
13. Ποια χαρακτηριστικά έχει το ύφος του Ιωάννου και πως επιδρά, κατά τη γνώμη σας, στον αναγνώστη;
14. Υποστηρίζεται ότι η γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Ιωάννου χαρακτηρίζεται από συνεχείς υπαινιγμούς, ελλειπτικές εκφράσεις ή αποσιωπήσεις. Προσπαθήστε να βρείτε παραδείγματα μέσα από το κείμενο που να αντιπροσωπεύουν αυτές τις επισημάνσεις.⁶

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Μπορείτε να υποθέσετε από τον τίτλο το θέμα της αφήγησης;
2. Να περιγράψετε και να σχολιάσετε την τελετή εκταφής του νέου.
2. Ποια συναισθήματα δημιουργεί στον αφηγητή η εικόνα της εκταφής;
3. «*Κι άλλες φορές έτυχε βέβαια να επισκεφθώ τόπους μαρτυρίου ή ομαδικής ταφής. Η γη της πατρίδας μας είναι παραγεμισμένη με κόκαλα παλικαριών*». Να αναφέρετε τους άλλους πιθανούς τόπους μαρτυρίου στους οποίους αναφέρεται ο αφηγητής.
4. «*Και τώρα που η ψυχή μου έχει κολλήσει εκεί, μου φαίνεται πως θα μείνω για πάντα, σαν ένα αγριόχορτο, καθισμένος σε κείνο τον τάφο*». Τι αποκαλύπτει αυτή η φράση για την ψυχολογική κατάσταση του αφηγητή;
5. Γιατί τονίζεται, κατά τη γνώμη σας, από το συγγραφέα η συμμετοχή των γυναικών στην ταφή του νέου; (1^η ενότητα, 2^η παράγραφος).
6. Να συσχετίσετε την όλη στάση του αφηγητή με τη φράση «*Ευωδιάζε όλος ο τόπος*» στην 1^η ενότητα, 2^η παράγραφο του κειμένου.

⁶ Μηλιώνης Χ., ό.π., σ. 29.

7. Γιατί θεωρεί ο αφηγητής την παρουσία του βέβηλη; Γιατί σκέφτεται ότι είναι ανάξιος να προσκυνήσει;⁷
8. Να συγκρίνετε τις δύο γυναικείες παρουσίες που εμφανίζονται στο κείμενο. (Την ομάδα των γυναικών της ταφής με εκείνη της ομάδας των τουριστών).
9. Να περιγράψετε τις εντυπώσεις του αφηγητή για την ομάδα των τουριστών που επισκέφτηκε τον ιερό χώρο. Ποια είναι η γνώμη του για τη στάση τους; Με ποιες λέξεις τη χαρακτηρίζει;
10. Να σχολιάσετε τη στάση των υπόλοιπων μελών της παρέας των τουριστών μετά τη δήλωση του ενός «*Καλά τους έκαναν αφού οι άλλοι σκότωσαν στρατιώτες του κατακτητή*».
11. Υπάρχουν ιδεολογικές διαφορές ως προς το θέμα της εθνικής αντίστασης στην ελληνική κοινωνία σύμφωνα με όσα εκθέτει ο συγγραφέας; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
12. Σύμφωνα με όσα προηγήθηκαν, φαίνεται ότι ο αφηγητής είναι με το μέρος των εκτελεσθέντων. Ποιον κόσμο αντιπροσωπεύουν γι' αυτόν; Πώς σκέφτεται για τους άλλους;
13. Πώς κρίνετε τη στάση των αδελφών του νέου; Τι δηλώνει κατά τη γνώμη σας η σιωπή τους;
14. Σε ποιο χρονικό επίπεδο μας οδηγεί «*η χαρτονένια κάσα της αμερικάνικης βοήθειας*»;⁸ Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η άποψη του αφηγητή για την αμερικάνικη πολιτική εκείνης της εποχής;
15. Γιατί ο αφηγητής νιώθει ενοχές απέναντι στους ανθρώπους που έχασαν ένα αγαπημένο μέλος της οικογένειάς τους;
16. Ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα στον αφηγητή και τους επισκέπτες ως προς τη συναισθηματική τους συμμετοχή στον τόπο του μαρτυρίου;
17. Πώς δηλώνεται η ιδεολογική θέση των επισκεπτών για τις πράξεις των εκτελεσθέντων;
18. Γιατί ο αφηγητής πιστεύει πως ταιριάζει περισσότερο με την κοινωνία που αντιπροσωπεύουν οι επιβάτες του πούλμαν;
19. Γιατί ο αφηγητής προτιμά τους λαϊκούς ανθρώπους; Ποια είναι η άποψή του για τους «*δήθεν μορφωμένους*»;

2.4. Σχολιασμός αδίδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

⁷ Μηλιώνης Χ., ό.π., σ. 31.

⁸ Κοκκινάκη Ν., ό.π., σ. 76.

Μανόλης Αναγνωστάκης, «13-12-43»⁹

*«Θυμάσαι που σου 'λεγα: όταν σφυρίζουν τα πλοία
μην είσαι στο λιμάνι.
Μα η μέρα που έφευγε ήτανε δικιά μας και δε θα
θέλαμε ποτέ να την αφήσουμε
Ένα μαντίλι πικρό θα χαιρετά την ανία του γυρισμού
Κι έβρεχε αλήθεια πολύ κι ήτανε έρημοι οι δρόμοι
Με μια λεπτήν ακαθόριστη χινοπωριάτικη γεύση
Κλεισμένα παράθυρα κι οι άνθρωποι τόσο λησμονημένοι
- Γιατί μας άφησαν όλοι; Γιατί μας άφησαν όλοι;
Κι έσφιγγα τα χέρια σου
Δεν είχε τίποτα τ' αλλόκοτο η κραυγή μου.
...Θα φύγουμε κάποτε αθόρυβα και θα πλανηθούμε
Μεσ στις πολύβοες πολιτείες και στις έρημες θάλασσες
Με μιαν επιθυμία φλογισμένη στα χείλια μας
Είναι η αγάπη που γυρέψαμε και μας την αρνήθηκαν*

.....

(απόσπασμα)

1. Να συγκρίνετε το ομότιτλο ποίημα του Μανόλη Αναγνωστάκη με το πεζογράφημα του Γιώργου Ιωάννου ως προς τα χρονικά επίπεδα που κινούνται τα δύο κείμενα.
2. Να σχολιάσετε την ατμόσφαιρα που δημιουργούν στο ποίημα οι ακόλουθες συνεκφορές:
 - «ακαθόριστη χινοπωριάτικη γεύση»
 - «κλεισμένα παράθυρα»
 - «άνθρωποι λησμονημένοι»
 - «έρημες θάλασσες»

Ζωρζ Σαρή, «Όταν ο ήλιος ...»¹⁰

⁹ Αναγνωστάκης Μ., «13-12-43», ποιητική συλλογή Εποχές.

¹⁰ Σαρή Ζ., «Όταν ο ήλιος...», εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1991, σ. 201.

«Εδώ στην Ελλάδα πρέπει να μείνουμε και ν' αγωνιστούμε. Κάθε αγωνιστής κι από ένα χτύπημα στον εχθρό». Από τα ξημερώματα παίρνουμε τους δρόμους. Κουβαλάμε προκηρύξεις, παράνομες εφημερίδες, για να τις μοιράσουμε μόλις σκοτεινιάσει. Με χίλιες προφυλάξεις μαζευόμαστε στα σπίτια και συνεδριάζουμε, συζητάμε, αποφασίζουμε αν θα γίνει ή δε θα γίνει η απεργία, αν θα βγούμε να φωνάζουμε στους δρόμους, τι θα γράψουμε πάνω στους άσπρους τοίχους της Αθήνας μας. Τα τσακάλια οι Γερμανοί ουρλιάζουν το θάνατο και μεις τον αψηφάμε. Απόψε, όταν θα πέσει η νύχτα, θα σκορπιστούμε μέσα στην πόλη για να γράψουμε τα συνθήματά μας, για να μοιράσουμε τις προκηρύξεις.

(απόσπασμα)

Ποια είναι η σχέση του παραπάνω κειμένου μ' αυτό του Γιώργου Ιωάννου;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Στα έργα του Ιωάννου θεωρείται ότι υπάρχει εξομολογητική διάθεση η οποία συνδυάζεται με τη χρήση του πρώτου ενικού προσώπου. Να βρείτε παραδείγματα μέσα από το κείμενο που να αντιπροσωπεύουν αυτή την άποψη.
2. Σε ποια σημεία του πεζογραφήματος μπορούμε να πούμε ότι ο αφηγητής συμμετέχει πιο ενεργά σε όσα διαδραματίζονται;
3. Σε κείμενο που να μην υπερβαίνει τις 250 - 300 λέξεις να σχολιάσετε τις απόψεις σας για τη στάση των τουριστών στον τόπο του μαρτυρίου.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Να διαβάσετε τρία από τα πεζογραφήματα που υπάρχουν στη συλλογή του Γιώργου Ιωάννου «Για ένα φιλότιμο» και να σχολιάσετε:
 - τη γλώσσα του συγγραφέα
 - τη σχέση των κειμένων με τα βιώματά του
 - την οικειότητα που δημιουργεί το ύφος του
2. Να συγκεντρώσετε όλες τις λαογραφικές λεπτομέρειες από την αφήγηση που διαβάσατε, να τις σχολιάσετε και να προσπαθήσετε να βρείτε αντίστοιχες λαϊκές παραδόσεις με παρόμοιο λαογραφικό περιεχόμενο.
3. Να βρείτε κείμενα από την ελληνική μεταπολεμική πεζογραφία που να αναφέρονται σε αφηγήσεις εκτελέσεων κατά τη περίοδο της Γερμανικής κατοχής.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία (45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΤΑΞΗ: ΤΜΗΜΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας
Γιώργου Ιωάννου, «†13-12-43»

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Με βάση το κείμενο προσπαθήστε να δώσετε ένα παράδειγμα απ' το οποίο να διαφαίνεται ο ρεαλιστικός τρόπος γραφής του Γιώργου Ιωάννου.

.....

Μονάδες 4

2. Ποιες είναι οι τεχνικές της αφήγησης που επιτρέπουν στο συγγραφέα να εκθέτει τα βιώματά του σε ένταση και σε βάθος; Ποια είναι τα κυρίαρχα αισθήματα που δηλώνονται με τη βοήθεια αυτής της τεχνικής;

.....

Μονάδες 6

3. Ποια συναισθήματα δημιουργεί στον αφηγητή η εικόνα της εκταφής;

.....

Μονάδες 4

4. Να περιγράψετε τις εντυπώσεις του αφηγητή για την ομάδα των τουριστών που επισκέφτηκε τον ιερό χώρο. Ποια είναι η γνώμη του για τη στάση τους; Με ποιες λέξεις τη χαρακτηρίζει;

.....

Μονάδες 4

5. Πώς παρουσιάζεται η γυναικεία παρουσία στο πεζογράφημα;

.....

Μονάδες 2